

יד. וא"ר בר מחסיה אר"ח ב"ג א"ר, הנותן מתנה לחבירו צריך להודיעו, שנאמר לדעת כי אני ד' מקדשכם. הכרת טובה היא העמוד המוסרי ביותר גדול ונשגב, שכשיתפתח כל צרכו בלבנות בני אדם יהי' עוזר מאד אל התיקון הכללי. כי אנו רואין שגם עכשיו שלב בנ"א מלא הוללות, ועמטום הלב מכח סדרי החיים הגרועים מתגבר מאד, מ"מ במה

רש"י

שבת דף י

פרק ראשון

10 יציאות השבת

להודיעו שנאמר (שמות לא) "לדעת כי אני ה' מקדשכם". תניא נמי הכי "לדעת כי אני ה' מקדשכם". אמר ליה הקדוש ברוך הוא למשה מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה יפה לזה: לדעת כי אני ה' גנזי. להודיעם אני נא שאתי נזלה לקדשם:

עין איה

ולתן לו מקום להתרחב, וכל רגש קטן מצטרף אל התיקון הכללי כשיזכר בכל כחו. ופירשה התורה בכונת קדושת השבת שהיא להשריש כח ידיעת היחש של הכרת הטובה ביותר עליונה, שראוי באמת שתהיה נובעת מצד הטובות הרוחניות, שעמהן ראויים להיות החיים מוכרים לטובה רבה ונשגבה. אבל החיים מבלעדי צד הקדושה שבהם, יחשבו רק למשא, אם שיבור לו האדם תענוגים מדומים כדי להעביר השממון שבחיים, אינם כ"א להצילו מרעת שחיתות החיים, אבל לא יוכלו להחשב לטובה מוחלטת. אמנם החיים עם קדושתם, החיים שהאדם יתרום עמם לתענוגים שהם מכובדים, גם נצחיים, למעשים שהם עומדים לעד וראויים להיות נחשקים מצד השכל והיושר הטהור, הם באמת טובה עליונה ואדירה, ולהכיר כח טובה זו בהוצאת ההכרה אל הפועל, יהי' האדם נזקק בשמחת לב לדרך זו במעשה הקדושה והצדק. ע"כ באה השבת שהיא זכר למעשה בראשית, העד שד' פעל את כל המעשים, מוכתר בכתר קדושה רבה, להורות שאמנם כח הכרת הטובה האלהית יצא אל הפועל רק עם הכרת טובת הקדושה שבחיים, והדעת שהיא מתנת ד', לדעת כי אני ד' מקדשכם, יצאתי אתכם בתוכנה (וחנן) [וחנני] אתכם באמצעים מביאי הקדושה, שעל ידם תביאו את החיים לתעודה כזאת שיהיו באמת הטובה ביותר עליונה, עד שעל ידם ימשך האדם להביע הכרת טובתו בכל הדרכים היותר רחבים מרב טוב ושמחה נשגבה. ולמדנו מזה שהידיעה המכשרת את האדם להכרת טובה היא יסוד התורה ואות בין ד' ובין עמו. ע"כ חובה עלינו להדריך את החיים בכללם לתנכם ביסוד כח הכרת טובה, אם שיהיו בדברים חלקיים וטובות קלות ערך, יצא הכח אל הפועל. ולכשתשלם הידיעה האנושית ויתגדלו כחות הטוב והיושר יביא כח הכרת טובה את פעולתו הטובה, עד שכל לב יאמר "נדעה נרדפה לדעת את ד' כשחר נכון מוצאו".

טו. תנ"ה לדעת כי אני ד' מקדשכם, א"ל הקב"ה למשה מתנה טובה י"ל בבית גנזי ושבת שמה ואני מבקש ליתנה לישראל, לך והודיעם. השבת וקדושתה אין פעולתה השלמה על שומריה נכרת בכל ערכה מיד, כי היא מובילה אותם אל מטרם בדרך הארוכה של הזמן ההוא אל העתיד. יסוד ההשתלמות המגעת להמין האנושי בכללו ולאומה הישראלית בפרט, מהשרשת הידיעה שהשם ית' הוא היוצר כל, העושה את כל המעשים, שמהו יבא השורש של הכרת הטובה, שיוכל אמנם להשתלם רק לעתיד כאשר החיים יבאו למסרתם, עד שלא יוכל איש להסתפק על הטובה השלמה של השפעת

שהרגש האנושי מגיע להכרת טובה, הוא פועל להכשיר את הגופש להביע במה שיכול את הרגשה העדינה הזאת, במאמר ובפועל. כיבוד הורים, וכיבוד כבוד זכרונם אחרי מותם חוק מאד בלבנות בנ"א, והרבה פעמים פועל הוא לרכך לבבות קשים מאד. מאין בא הרגש הזה? רק מכח הכרת טובה המושרש עמוק מאד בלב בנ"א. אמנם כך היא המדה שכ"ז שהאדם אינו מוכשר כראוי, הוא עלול רק להכיר יחושו הרוחני לדברים קטנים, ולדברים גדולים שראוי שיהי' יחושו אליהם יותר חזק אלפים פעמים, לא יוכל להכניס [יחש] בלבבו הקצר והמוגבל. ע"כ כח הכרת טובה להורים מוכר בלב רבים, וכח הכרת טובה לאל היחיד התנון והטוב, שראוי שיהי' ער בלב מאד, עד שלא יתן דמי כ"א לחפש ולבקש במה להשקיע את הצמאון הגדול של ההנראה שאנו מכירים את טובותיו של הטוב והמטיב ב"ה, דבר זה מפני קטנותו של האדם וגדולתם של הטובות והמטיב ב"ה אי אפשר שיכנס בלב עם כל רישומו. אמנם לכשתגדל האנושיות והכחות המוסריים יתפתחו יפה, עד שיהיה ראוי להכניס בלב, באורה ישר וטבעי, גם רעיונות היותר גדולים ואדירים, ויפיע כח ההכרה הזאת באור גדול, עד שתשפיע רב כחה על כל עלילות האנושיות הכלולות והפרטיות, וכ"כ תהי' פועלת בחזקת ידה עד שתעורר בחיל את הלבבות לדעת את ד', להכיר כי הוא הוא המטיב באמת, ולהכיר ג"כ את הדרכים שבהם נוכל להביע רחשי הכרתנו את טובותיו הנשאות. וכשיעמוד האדם על ראש פסגת ההכרה איך שתיקון המציאות בכללה, בגשמותה ורוחניותה, הוא הדבר היותר ראוי להיות כיתד לתלות עליו רגשי הכרת טובתנו, ירדוף כל המין האנושי לחקן את הכלל כולו בכל מעיניו. והפעולות שמיוסדות בכח הרגש הטבעי האנושי, מצד כח השכל וכח הרגש השירי להביע בהן רחשי תודתנו בהכרת טובת אל עליון עלינו, תגדל עליהן התשוקה בדעה והשכל באין ערוך לתוקפה, אז יקבצו גוים יחד וממלכות לעבוד את ד' בצמאון אדיר ונפש שוקקה. ע"כ כל מה שיבא לידינו להשריש בלב בנ"א ולתן מקום לכח הנעלה של הכרת טובה שיגדיל ויצא אל הפועל, היא עלינו חובה גדולה, למען תה דרך להיסוד הנעלה שעתידי לקחת חלק גדול בתיקון העולם הכללי, להיות מתחזק ומתרחב.

ע"כ הנותן מתנה לחבירו, שכפי הנימוס האנושי בהודע למקבל ימלא לבבו רגשי הכרת הטובה, למדונו חז"ל שלא ימנע הטוב הזה להיות יוצא מן הכח אל הפועל, אם שהנותן איננו חפץ לא בהכרת טובה ולא בתשלומי תודה. אבל היסוד המוסרי שעתידי להיות נוטל חלק גדול בהטבת המציאות ראוי לטפחו